

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ВИЩОЇ ОСВІТИ

УС ТЕТЯНА ІВАНІВНА

УДК 37.013: 655.41:808.2

РОЗВИТОК ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ІЗ ВИДАВНИЧОЇ СПРАВИ ТА
РЕДАГУВАННЯ В УКРАЇНІ
(ДРУГА ПОЛОВИНА ХХ – ПОЧАТОК ХХІ СТОЛІТТЯ)

13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

КИЇВ – 2015

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Інституті вищої освіти Національної академії педагогічних наук України.

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор
ОНКОВИЧ ГАННА ВОЛОДИМИРІВНА,
Інститут вищої освіти НАПН України.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
ЗАЙЧЕНКО ІВАН ВАСИЛЬОВИЧ,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України,
професор кафедри педагогіки;

кандидат педагогічних наук
МІРОШНИЧЕНКО ГАННА ВОЛОДИМИРІВНА,
Київський національний лінгвістичний університет,
доцент кафедри російської філології.

Захист відбудеться *16 вересня 2015 року о 13³⁰* годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.456.02 Інституту вищої освіти НАПН України за адресою: 01014, м. Київ, вул. Бастіонна, 9, зала засідань.

Із дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Інституту вищої освіти НАПН України (01014, м. Київ, вул. Бастіонна, 9).

Автореферат розіслано *14 серпня 2015 р.*

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Г. П. Чорнойван

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Трансформації у сфері видавничої справи, правової бази, технічне й технологічне переоснащення галузі, комп'ютеризація редакційно-видавничих процесів, зміни в структурі виробничого процесу висувають перед сучасним редактором певні професійні вимоги. Збільшення кількості засобів масової комунікації, виникнення численних різноманітних видавничих організацій передбачають наявність кваліфікованих працівників друкованих та електронних ЗМІ. Це зумовлює потребу в поліпшенні якості підготовки нового покоління спеціалістів видавничої справи, які працюватимуть у ринкових умовах. У зв'язку із цим конче необхідно збільшити кількість фахівців редакційно-видавничої справи.

Одним із базових об'єктивних чинників, що зумовлює необхідність фундаменталізації сучасної редакторської освіти, є реформа системи підготовки наукових кадрів: доповнення класифікатора наукових спеціальностей новою галуззю науки – «Соціальні комунікації», в структурі якої серед інших спеціальностей соціокомунікаційного спрямування визначено наукову спеціальність 27.00.04 – «Теорія та історія видавничої справи та редагування».

Цей захід підтверджує об'єктивну необхідність формування нової наукової галузі – «Соціальні комунікації», що відповідає інформаційній парадигмі розвитку сучасного суспільства, має певну специфіку порівняно з іншими галузями наук, базується на розумінні соціально-комунікативних процесів, спорідненості комунікаційно-об'єктних та комунікаційно-суб'єктних форм і видів діяльності у видавничій сфері.

Видавнича справа, згідно з українським законодавством, є сферою суспільних відносин, що поєднує організаційно-творчу та виробничо-господарську діяльність юридичних і фізичних осіб, які створюють, виготовляють і розповсюджують видавничу продукцію. Коли спеціалізацію «Видавнича справа та редагування» було віднесено до галузі «Журналістика», склалося хибне уявлення про спеціальність редактора як таку, в якій основні професійні зусилля працівників спрямовані на виявлення помилок у текстах та правильне їх стилістичне оформлення. Але спеціальність редактора передбачає підготовку фахівця, який поєднуватиме відповідні навички, уміння і компетенції редактора як літературного працівника; редактора як менеджера; редактора як організатора малої видавничої структури певного профілю; редактора як творця електронних видань; редактора як літературного працівника конкретного Інтернет-сайту. Йдеться про універсального фахівця, здатного не лише писати, редагувати, верстати, видавати й «просувати» на ринку той чи інший вид видавничої друкованої чи електронної продукції, а й керувати редакційним чи видавничим підрозділом або видавництвом в цілому. Історію літературного редагування і видавничої справи досліджували Я. Ісаєвич, К. Накорякова, М. Тимошик. Проблеми редагування, редакторського фаху є об'єктом наукових інтересів А. Капелюшного, Е. Огар, І. Побідаш, К. Серажим,

В. Хоню, Н. Черниш. Загальну методика редактування творів спеціальної і художньої літератури розглядали С. Антонова, Р. Іванченко, А. Капелюшний, А. Мільчин, З. Партико, В. Різун, М. Сікорський, М. Феллер. Видавничу справу в системі сучасних соціальних комунікацій досліджували Н. Зелінська, В. Теремко, Я. Прихода.

Проте, незважаючи на значний інтерес науковців до питань професійної підготовки фахівців з видавничої справи та редактування, проблема розвитку професійної підготовки фахівців із видавничої справи та редактування залишається майже недослідженою. У ході дослідження виявлено суперечність між зростаючою потребою суспільства у спеціалістах нового типу і необхідністю ефективного вдосконалення їхньої фахової підготовки.

Отже, актуальність теми, наявність суперечності визначили вибір теми дисертаційного дослідження – «Розвиток підготовки фахівців із видавничої справи та редактування в Україні (друга половина ХХ – початок ХХІ століття)».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи відділу теорії та методології гуманітарної освіти Інституту вищої освіти НАПН України за темою «Оптимізація дисциплін соціально-гуманітарного циклу у вищій освіті України в контексті євроінтеграції» (№ 0112U000934).

Тему дисертації затверджено Вченою радою Інституту вищої освіти НАПН України (протокол від 23 січня 2012 р. № 1/12-3) й узгоджено в бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол від 22 жовтня 2013 р. № 8).

Хронологічні межі дослідження охоплюють другу половину ХХ – початок ХХІ ст. Встановлення нижньої межі пояснюється тим, що у 1967 р. Український поліграфічний інститут ім. Івана Федорова вперше в Радянському Союзі у межах спеціальності «Журналістика» розпочав стаціонарну підготовку студентів із нової спеціалізації «Редагування науково-технічної інформації і рекламної літератури». Вибір верхньої межі пов'язаний з прийняттям у 2014 році Закону України «Про вищу освіту», який встановлює принципово нові основні правові, організаційні, фінансові засади функціонування системи вищої освіти, створює умови для поєднання освіти з наукою та виробництвом з метою підготовки конкурентоспроможного фахівця для інноваційного розвитку країни, самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави у кваліфікованих фахівцях. Це, безперечно, внесе корективи в освітній процес взагалі і в процес підготовки фахівців із видавничої справи та редактування зокрема.

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження полягає в науково-теоретичному обґрунтуванні розвитку змісту й форм організації підготовки майбутніх фахівців із видавничої справи та редактування в Україні (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.).

З огляду на мету дослідження поставлено такі завдання:

- проаналізувати сучасний стан досліджуваного завдання і виявити питання, що потребують дослідження;
- уточнити понятійно-категорійний апарат дослідження, зокрема, дефініції основних понять: «редагування», «літературне редагування», «журналістика» та «соціальні комунікації»;
- визначити основні періоди професійної підготовки майбутніх фахівців із видавничої справи та редагування;
- виявити позитивні та негативні тенденції розвитку змісту і форм організації підготовки фахівців із видавничої справи та редагування за визначеними періодами;
- розробити рекомендації щодо оптимізації підготовки фахівців із видавничої справи та редагування.

Об’єкт дослідження – формування професійної компетентності фахівців із видавничої справи та редагування в Україні.

Предмет дослідження – розвиток професійної підготовки фахівців із видавничої справи та редагування (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.).

Методи дослідження. Для реалізації мети і завдань дослідження використано комплекс методів:

- пошуково-бібліографічний – для вивчення архівних, бібліотечних джерел, документів, описів, бібліографічних видань;
- загальнонауковий – з метою аналізу, синтезу, узагальнення, систематизації і класифікації наукового матеріалу та архівних джерел;
- порівняльно-аналітичний – для історико-педагогічного аналізу вітчизняної та зарубіжної літератури;
- хронологічно-системний і періодизації – для визначення основних періодів становлення вітчизняної системи підготовки майбутніх фахівців з видавничої справи та редагування;
- структурний – з метою аналізу навчальних програм, планів;
- історичного аналізу – для дослідження розвитку змісту і форм організації підготовки кадрів з видавничої справи та редагування;
- теоретичного узагальнення і прогнозування – для формулювання висновків й обґрунтування рекомендацій.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає у тому, що в ньому вперше:

- здійснено, посилаючись на історичні, архівні та педагогічні джерела, аналіз теорії і практики професійної підготовки фахівців із видавничої справи та редагування в Україні у визначених хронологічних межах;
- виокремлено й науково обґрунтовано періоди розвитку підготовки фахівців із видавничої справи та редагування, яка здійснювалася: в I періоді (1967–1997 рр.) – у межах галузі «Філологія» (спеціалізація «Журналістика»); в II періоді (1997–2007 рр.) – у межах галузі «Журналістика» (спеціалізація «Видавнича справа та

редагування»); в III періоді (2007 р. – до цього часу) така підготовка здійснюється в межах галузі «Соціальні комунікації» (спеціалізація «Теорія та історія видавничої справи та редагування»);

– *розширено* джерелознавче поле досліджуваної теми, завдяки чому в науковий обіг уведено 50 архівних документів, які дали змогу поглибити й конкретизувати відомості про розвиток професійної підготовки фахівців із видавничої справи та редагування в Україні;

удосконалено понятійно-категорійний апарат дослідження, зокрема уточнено дефініції, розширено зміст понять:

– «редагування», що визначається як різновид професійної діяльності, система професійних дій виконавця, творчість, вид професійної діяльності, пов'язаної з підготовкою до випуску різних видів видавничої продукції, а також теле-, радіопередач і кінофільмів;

– «літературне редагування» – як система професійних дій, вид діяльності, що спрямована на виконання виробничих завдань, які формулюються за результатами редакторського аналізу матеріалу, вид суспільно-культурної діяльності, пов'язаної з регулюванням інформаційно-комунікативних процесів у суспільстві через засоби масової інформації і спрямованої на підготовку журналістського матеріалу до друку або виходу його в ефір;

– «журналістика» – як професійна діяльність зі збирання, переробки та поширення актуальної соціальної інформації, все різноманіття продукції цієї діяльності – газетні, журнальні, теле- й радіорепортажі, коментарі, нариси, огляди та ін.;

– «соціальні комунікації» – як передача інформації, ідей, емоцій у вигляді знаків, символів, процес, що пов'язує частини соціальної системи одна з одною; механізм, що дає змогу визначати поведінку іншої людини;

дістали подальшого розвитку:

– зміст і форми організації підготовки фахівців із видавничої справи та редагування в частині інноваційного оновлення навчальних програм підготовки фахівців із видавничої справи та редагування;

– інноваційні педагогічні технології в навчальному процесі ВНЗ, що здійснюють підготовку кадрів для видавничої справи (інформаційні технології, інтерактивні технології навчання, дистанційне навчання).

Практичне значення одержаних результатів. Теоретичні положення й висновки, що містяться в дисертації, можуть бути використані в процесі наукових досліджень із теорії та історії видавничої справи та редагування, а також у галузі соціальних комунікацій; як теоретичний матеріал для написання підручників, посібників, фахової навчально-методичної літератури, спецкурсів, підготовки навчальних програм, лекцій, семінарів тощо.

Основні наукові положення та висновки дослідження використано в навчальному процесі Барського гуманітарно-педагогічного коледжу ім. Михайла

Грушевського (довідка про впровадження від 6 лютого 2015 р. № 16); Миколаївського міжрегіонального інституту розвитку людини «Україна» (довідка про впровадження від 13 лютого 2015 р. № 14); Київського національного університету культури і мистецтв (довідка про впровадження від 16 березня 2015 р. № 20).

Особистий внесок здобувача. Представлені наукові результати дисертаційного дослідження отримані автором самостійно. У дисертації не використовувалися ідеї і розробки, що належать співавторам колективної монографії [1], у якій автор розглянув роль засобів медіаосвіти, зокрема, мультимедіа, у підготовці фахівців для видавничої справи та редагування.

Апробація результатів дослідження. Ключові результати та висновки дослідження оприлюднено в доповідях на наукових, науково-практичних конференціях:

міжнародних: «Медиаобразование 2013» (Москва, 2013); «Друкарство молоде» (Київ, 2010, 2012); «Информационное поле современной России: практики и эффекты» (Казань, 2009), «Национально-культурный компонент в тексте и языке» (Минск, 2009), «Журналистика-2009: состояние, проблемы и перспективы» (Минск, 2009);

всеукраїнських: Морозівські педагогічні читання «Інтернаціоналізація системи вищої освіти України» (Київ, 2012);

звітних: Інституту вищої освіти НАПН України «Наука і вища освіта» (Київ, 2011); на щорічних круглих столах «Сьогодення українського мовного середовища» (Київ, 2011–2013).

Публікації. Основні результати дослідження відображено в розділі колективної монографії, а також у 12 одноосібних працях, з них – шість статей опубліковано в наукових фахових виданнях України; одна – у зарубіжному виданні; п'ять – у збірниках матеріалів конференцій.

Структура й обсяг дисертації. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (385 найменувань, з них 50 – архівні матеріали), 30 додатків. Повний обсяг дисертації становить 250 сторінок, з них 160 – основного тексту. Робота містить 5 таблиць.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми, визначено мету, основні завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження, окреслено його хронологічні межі, розкрито наукову новизну, практичне значення отриманих результатів, відображено їх апробацію, публікації і структуру дисертації.

У першому розділі – «Розвиток професійної підготовки фахівців із видавничої справи та редагування в Україні як історико-педагогічна проблема» – здійснено аналіз наукової літератури з досліджуваної проблеми, розглянуто передумови

розвитку підготовки фахівців із видавничої справи та редагування, окреслено й уточнено зміст дефініцій понять «редагування», «літературне редагування», «журналістика», «соціальні комунікації».

Зазначено, що збільшення кількості засобів масової комунікації в Україні зумовлює необхідність удосконалення підготовки фахівців друкованих та електронних ЗМІ. Це обґрунтовується вимогами законів України «Про інформацію» (1992 р.), «Про засоби масової інформації (пресу) в Україні» (1992 р.), «Про інформаційні агентства» (2003 р.), «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про інформацію» (2014 р.) та інших законодавчих актів і нормативних документів.

На основі аналізу наукової літератури визначено, що основні методичні та дидактичні засади організації навчального процесу у вищих закладах освіти знайшли відображення в працях з філософії сучасної освіти (В. Андрущенко, В. Кремень, З. Самчук й ін.); психолого-педагогічних основ професійного розвитку особистості (М. Євтух, В. Луговий, О. Олексюк та ін.); з проблем модернізації, інтеграції, оптимізації підготовки кадрів для вищої освіти (Н. Дем'яненко, І. Зайченко, С. Калашнікова, Г. Козлакова, Б. Корольов, К. Корсак, В. Майборода, В. Манько, Г. Мірошніченко, Г. Онкович й ін.).

Проаналізовано наукові джерела, що стосуються історії літературного редагування і видавничої справи (Я. Ісаєвич, К. Накорякова, М. Тимошик); загальної методики редагування творів різних видів літератури, в тому числі художньої (С. Антонова, А. Дроздова, Р. Іванченко, А. Мільчин, З. Партико, В. Різун, М. Сікорський, М. Феллер); проблем редагування, редакторського фаху (А. Капелюшний, Е. Огар, І. Побідаш, К. Серажим, В. Хоню, Н. Черниш); особливостей роботи редактора над навчальними виданнями (К. Сізова); проектної технології в процесі підготовки майбутніх редакторів (І.Ткаченко); видавничої справи у системі комунікацій (Н. Зелінська, Я. Прихода, О. Тріщук), інтерактивних методів навчання при підготовці фахівців із видавничої справи та редагування (Н. Фенько), в також дисертаційні дослідження з проблем редагування різних видів літератури (О. Віщук, Р. Бобренко, Т. Борко, О. Жирун, Р. Сегол, С. Фіялка, І. Чемерис). Так, науковці аналізували питання комунікативної компетентності майбутніх редакторів, їхню лінгворедаторську компетенцію як необхідну складову формування професійної компетентності майбутніх редакторів засобами художньої перекладної літератури (Т. Борко), особливості стилю й мови, слововживання та перекладу, редагування перекладу телевізійних текстів в умовах розвитку міжмовної комунікації на сучасному телебаченні України (Р. Сегол), особливості авторського редагування (А. Дроздова) та ін. Дослідники наголошують на динамічних змінах, що відбулися на сьогодні в розумінні фаху редактора і процесу редагування. Так, А. Капелюшний, В. Різун, К. Серажим більшу увагу зосереджують на особистості редактора і на редагуванні в мас-медіа, решта науковців – на цих самих проблемах у власне видавничому цеху.

У процесі дослідження розглянуто нормативні документи, архівні матеріали, дисертації, навчальні програми тощо.

Важливими джерелами для дослідження стали архівні документи, що зберігаються у фондах Центрального державного архіву вищих органів влади і управління України (ф. 4621 – Міністерство вищої освіти України, м. Київ; ф. 4684, опис 1 – Українське республіканське правління Науково-технічного товариства поліграфії та видавництва, м. Київ; ф. 4784, опис 1 – Політвидав України Державного комітету Української СРС у справах видавництва, поліграфії та книжкової торгівлі, м. Київ (видавництво політичної літератури); ф. 4795 – Науково-методичні кабінети Міністерства вищої і середньої спеціальної освіти УРСР (об'єднаний фонд); ф. 4849 – Головне управління учбовими закладами Міністерства культури УРСР, м. Київ. Матеріали архівів Української академії друкарства, Львівського університету імені І. Франка, Київського національного університету ім. Т.Г. Шевченка, Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут» дозволили відтворити періоди розвитку підготовки фахівців із видавничої справи та редагування.

Серед важливих документів аналізованого періоду розглянуто: закони України «Про освіту» (1991 р.), «Про вищу освіту» (2002 р.; 2014 р.), Державну національну програму «Освіта» («Україна XXI ст.») (1993 р.), накази Міністерства освіти і науки України про (2005 р.), Міністерства освіти і науки України «Про введення в дію переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційними рівнями спеціаліста і магістра» (2010 р.). Усі зазначені документи спрямовані на розвиток високопрофесійного, освіченого сучасного фахівця.

Цінним джерелом для розкриття досліджуваної проблеми стали періодичні видання, у яких висвітлювалися проблеми підготовки фахівців із видавничої справи та редагування («Вища освіта України: теоретичний та науково-методичний часопис», «Технологія і техніка друкарства», «Редактор і видавець: науково-практичний збірник», «Вісник Київського Національного Університету ім. Т.Г. Шевченка», «Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут», «Поліграфія і видавнича справа», «Друкарство» тощо).

У висновках до розділу зазначається, що проблема розвитку професійної підготовки кадрів із видавничої справи та редагування в Україні майже не досліджена. Ґрунтовний аналіз сучасних вітчизняних досліджень засвідчив відсутність спеціальних узагальнюючих праць, у яких би цілісно вивчалася аналізована проблема в історичному контексті. Виділено питання, що потребують дослідження (аналіз розвитку змісту і форм професійної підготовки фахівців з ВСП у вищих навчальних закладах України; обґрунтування можливості використання історичного досвіду підготовки фахівців з видавничої справи та редагування в сучасних умовах розвитку спеціальності).

У другому розділі – «Сутність і зміст професійної підготовки фахівців із видавничої справи та редагування» визначено методику дослідження, сформульовано гіпотезу; розглянуто становлення основ професійної підготовки фахівців з видавничої справи та редагування в Україні; діяльність кафедр видавничої справи та редагування; висвітлено роль навчально-методичної літератури у забезпеченні навчального процесу.

На основі методичних рекомендацій, запропонованих В. Майбородою, В. Різуном, розроблено загальну методику дослідження, що дало змогу розкрити сутність основних теоретичних питань, визначити мету, об'єкт, предмет, сформулювати основні завдання та етапи дослідження.

Загальна методика дослідження відповідає таким етапам:

Перший етап – аналітико-ознайомлювальний. На основі пошуково-бібліографічного та порівняльно-аналітичного комплексів методів вивчалися й аналізувалися архівні документи, бібліографічні видання; наукова література з досліджуваної проблеми, законодавча база, стан розробленості проблеми формування професійної компетентності фахівців; визначено об'єкт, предмет, мету, завдання дослідження.

Другий етап – діагностично-пошуковий. З опертям на загальнонауковий комплекс методів розроблено методологію дослідження. На основі зібраного матеріалу сформульовано гіпотезу дослідження – удосконалення професійної підготовки фахівців із видавничої справи та редагування можливе за умови врахування вітчизняного й світового досвіду, прогресивних ідей підготовки кадрів та використання запропонованих висновків, рекомендацій і пропозицій на основі виявлення й аналізу тенденцій її розвитку в умовах світових інтеграційних процесів.

Третій етап – контрольно-впроваджувальний. На основі хронологічно-системного комплексу методів, періодизації, структурного методу, історичного аналізу визначено етапи підготовки фахівців із видавничої справи та редагування, особливості кожного етапу, досліджено й сучасну систему підготовки майбутніх фахівців з видавничої справи та редагування.

На основі теоретичного узагальнення і прогнозування підготовлено висновки дослідження, запропоновано рекомендації щодо оптимізації вітчизняної системи підготовки фахівців із видавничої справи та редагування.

Зазначена послідовність забезпечувала реалізацію принципу системності, оскільки здобутки попередніх етапів ставали підґрунтям для узагальнення результатів і наукового обґрунтування досягнення мети.

Визначено періоди розвитку підготовки фахівців із видавничої справи та редагування з опертям на аналіз історичних, соціально-економічних, національних змін, що позначилися на системі вищої освіти:

– I період – 1967–1997 рр. – підготовка фахівців із видавничої справи та редагування здійснювалася у межах галузі «Філологія» (спеціалізація «Журналістика»). На підставі опрацювання наукових публікацій та архівних

документів досліджено становлення підготовки фахівців із видавничої справи та редагування. Виявлено, що 1967 року Український поліграфічний інститут ім. Івана Федорова вперше у межах спеціальності «Журналістика» розпочав стаціонарну підготовку студентів із нової спеціалізації «Редагування науково-технічної інформації і рекламної літератури». Наука про редагування розвивалася переважно як галузь книговидання. Процес цей розгортався за трьома напрямками: 1) розробка мовностилістичного аспекту редакторської праці; 2) узагальнення редакторського досвіду; 3) теоретичне узагальнення редакційного процесу на основі книгознавчих дисциплін та інших сфер знань: логіки, статистики, психології, педагогіки, інформатики. Оскільки спеціалізація «Журналістика» функціонувала у межах галузі «Філологія», то переважало викладання, в основному, філологічних дисциплін. Для формування теорії редакторської діяльності базове методологічне значення мала запропонована наприкінці 60-х р. ідея Р.Г. Іванченка та М.Д. Феллера про літературне редагування як процес досягнення ефективності твору з огляду на особливості його створення та сприймання. Ця ідея була втілена Р.Г. Іванченком у його працях «Рукопис у редактора» (1967 р.), «Літературне редагування» (1970, 1982 рр.), М.Д. Феллером – у монографіях «Эффективность сообщения и литературный аспект редактирования» (1978 р.), «Структура произведения» (1982 р.), «Стиль и знак» (1983 р.). Саме у цих монографічних працях уперше комплексно науковці висвітлили засадничі принципи редакторського опрацювання тексту. Підготовка фахівців з ВСР цього періоду здійснювалася відповідно до ідеологічних настанов. Формування комуністичної ідеології відбувалося на лекціях і семінарах через викладання соціально-економічних дисциплін, зокрема основ марксизму-ленінізму. У позалекційний час велась пропагандистська та агітаційна робота. На початку 90-х років вимоги до підготовки фахівців з ВСР зазнали змін, постала необхідність готувати спеціалістів, вільних від ідеологічних настанов, з широким спектром професійних знань і умінь, що здатні приймати самостійні рішення.

– II період – 1997–2007 рр. – підготовка фахівців із видавничої справи та редагування здійснювалася у межах галузі «Журналістика» (спеціалізація «Видавнича справа та редагування»). Це пошук нових підходів до вдосконалення підготовки фахівців з видавничої справи та редагування. На цей період припадає формування в Україні системи підготовки редакторського корпусу для всієї видавничої сфери. Спеціальність «Видавнича справа та редагування» переведено з «Філології» до «Журналістики», професійна ідеологія навчання зазнавала часткових змін у бік соціологізації, гуманітаризації навчального плану, та змін, пов'язаних із трансформацією суспільних орієнтирів після розпаду СРСР.

– III період – 2007 – дотепер – підготовка фахівців із видавничої справи та редагування здійснюється у межах галузі «Соціальні комунікації» (спеціалізація «Теорія та історія видавничої справи та редагування»). Це період формування підготовки фахівців з видавничої справи та редагування в умовах наближення освіти України до світових стандартів, запровадження освітніх інновацій та інформаційних

технологій, кредитно-модульної освіти. Зазначено, що при підготовці сучасного редактора звертається увага на ефективність інтерактивного навчання з використанням мультимедійних технологій. Новою формою інтерактивного навчання є колективне занурення у майбутній фах, на прикладі студентського фестивалю «Видавничий NON STOP», започаткованого з ініціативи професора М. Тимошика. Мета цього заходу – професійне зростання спеціалістів з видавничої справи та редагування, журналістів-початківців. Складовою професійної компетенції редактора є медіакомпетентність, що передбачає не лише володіння ним комунікаційними та інформаційними технологіями, а й включає навички критичного мислення, інтерпретації інформації, уміння працювати з усними, письмовими, електронними тощо джерелами інформації.

Розкрито розвиток форм організації підготовки фахівців із видавничої справи та редагування в Україні (зазначено, що навчання у вищих навчальних закладах, що готують фахівців з ВСП, здійснюється за такими формами: денна (очна), вечірня, заочна, дистанційна, екстернатна; проаналізовано розвиток форм організації підготовки фахівців від традиційних – навчальні заняття, практична підготовка, самостійна робота, контрольні заходи до інноваційних – семінари-конференції, тренінги, ігри тощо. Інноваційне навчання сприяє підвищенню теоретичної і практичної підготовки студентів, забезпечує варіативність та особистісно-орієнтовану спрямованість освітнього процесу, внаслідок чого знання, уміння, навички і компетенції студентів перетворюються в засіб розвитку їх пізнавальних і особистісних якостей.

У розділі окреслено роль навчально-методичної літератури у забезпеченні навчального процесу. До творення навчальних посібників прилучалася значна плеяда науковців-практиків (М. Зарицький, В. Здоровега, Н. Зелінська, В. Іванов, А. Капелюшний, В. Карпенко, Т. Крайнікова, Е. Огар, З. Партико, В. Різун, В. Сава, В. Теремко, М. Тимошик, Н. Черниш, С. Ярема й ін.). У підготовці фахівців з видавничої галузі та редагування значну роль відіграли навчальні посібники з грифом Міністерства освіти та науки України (М. Тимошик: «Її величність – книга» (1999 р.); «Видавнича справа та редагування» (2002 р.); підручник «Історія видавничої справи» (2003 р.). Велике значення для підготовки фахівців видавничої галузі мають посібники В. Карпенка «Основи професійної комунікації» (2002 р.), В. Шевченко «Архітектоніка видання»; Т. Крайнікової «Коректура»; К. Серажим «Текстологія». Навчальні посібники М. Тимошика «Видавнича справа та редагування» «Книга для автора, редактора, видавця» – перші в Україні видання, де комплексно розглядаються організаційні та творчі питання, пов'язані з діяльністю видавництва та редактора, аналізуються структури західних і вітчизняних видавничих систем, види видавничої продукції, особливості їхньої зовнішньої і внутрішньої конструкції, акцентується увага на методиці редакторської підготовки до друку різних видів видань, зокрема газетно-журнальних, рекламних, інформаційних, наукових, науково-популярних, довідкових, навчальних, художніх.

Окремо висвітлюються відносини редактора-видавця з поліграфістами, реалізаторами видавничої продукції, розглядаються складові її собівартості, а також службові частини видання.

Нині підготовка майбутнього компетентного редактора в Україні здійснюється в розгалуженій мережі кафедр вищих навчальних закладів. Аналіз їхньої діяльності засвідчив, що останнім часом науковий і науково-педагогічний простір формується в цих колективах потужно й продуктивно. Кафедри видавничої справи, пропагуючи свої наукові підходи, налагоджують тісні контакти з видавництвами, органами науково-технічної інформації, рекламними установами тощо.

Зазначено, що нові життєві обставини вимагають орієнтації вищої школи на всебічний розвиток особистості фахівця в процесі його підготовки. Завдання фахівця інформаційної епохи – розвивати критичне мислення, вміння аналізувати й добирати особистісно значущу інформацію, структурувати, узагальнювати й осмислено використовувати медіапродукти.

У третьому розділі – «Тенденції розвитку професійної підготовки фахівців з видавничої справи та редагування в Україні» – висвітлено розвиток змісту і форм професійної підготовки фахівців з видавничої справи та редагування під впливом інформатизації суспільства; виявлено провідні тенденції розвитку професійної підготовки фахівців з видавничої справи та редагування в Україні.

Система підготовки фахівців 1967–1990 рр. перестала задовольняти потреби видавничої галузі. Головними причинами цього були недостатні обсяги підготовки кадрів, застарілі традиційні ідеї та концепції навчально-виховного процесу, невідповідний вимогам часу зміст навчання, недостатнє фінансування підготовки фахівців, застаріла матеріально-технічна база.

Після набуття Україною незалежності почала розбудовуватися національна система освіти. Відомо, що у спадщину Україні дісталася лише частка достатньо збалансованої для свого часу системи вищої освіти. Але Україні потрібна була цілісна система освіти, яка б відповідала національним інтересам та світовим тенденціям і стандартам, забезпечувала підготовку кваліфікованих кадрів.

Проголошення незалежності України є новим етапом у підготовці фахівців із видавничої справи та редагування. Навчальні плани і програми почали затверджуватися в Україні, ретельно були переглянуті соціально-гуманітарна підготовка фахівців, зміст, форми виховної роботи. Становлення спеціальності «Видавнича справа та редагування» відбувалося синхронно зі змінами, котрі проходили в освітньому просторі. Основними принципами професійної підготовки стали демократизм, гуманізм освіти, зв'язок з національною історією, культурою. Було затверджено Програму розвитку народної освіти на перехідний період (1991–1995), яка передбачала розроблення понад 150 підзаконних актів для забезпечення самостійного функціонування системи освіти в умовах незалежності. На передній план у діяльності вищої школи висунулися проблеми гуманізації та гуманітаризації освіти. Гуманізація передбачає перегляд всіх компонентів навчально-виховного

процесу під кутом зору утвердження особистості як найвищої цінності, демократизацію управління у всіх ланках, досягнення зміни відносин в ланці «викладач-студент», перетворення студента на повноправного суб'єкта навчального процесу. На створення умов для самовираження і саморозвитку студента у вищому навчальному закладі зорієнтовані сучасні технології навчання.

У незалежній Україні виникла нагальна потреба удосконалити загальну та професійну підготовку фахівців для видавничої галузі.

У розділі зазначено, що законодавчою базою трансформації освіти після проголошення незалежності в Україні став Закон «Про освіту», прийнятий в червні 1991 року. Він задекларував гуманізацію і демократизацію вищої школи, уможливив появу нових навчальних закладів різного типу і форм власності, перехід державних вузів на частково платну систему навчання, запровадив систему освітніх та освітньо-кваліфікаційних рівнів вищої освіти.

Тенденціями розвитку системи вищої освіти України впродовж 90-х років ХХ ст. були деідеологізація та демілітаризація в умовах часткової деіндустріалізації країни, перехід від елітарної до масової вищої освіти, гуманізація навчального процесу та гуманітаризація структури підготовки фахівців, поява приватного сектору. Використовуючи досвід, передусім, європейських країн в Україні запроваджено багаторівневу ступеневу систему вищої освіти, створено систему ліцензування та акредитації, започатковано формування системи освітніх стандартів і нової нормативної бази. Це дозволило наблизити національну систему вищої освіти до академічних традицій та сучасної практики європейських університетських систем.

Упродовж 1993 р. затверджено Положення про ступеневу систему освіти і перелік напрямів вищої базової освіти та кваліфікаційних рівнів у навчальних закладах України, Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах та інші документи.

Постановою від 18 травня 1994 р. «Про перелік напрямів підготовки фахівців з вищою освітою за професійним спрямуванням, спеціальностей різних кваліфікаційних рівнів та робітничих професій» Кабінет Міністрів України постановив затвердити «Перелік напрямів підготовки фахівців з вищою освітою за професійним спрямуванням, спеціальностей різних кваліфікаційних рівнів та робітничих професій». Відповідно до цієї постанови запроваджено розроблення державних стандартів підготовки фахівців за освітньо-кваліфікаційними рівнями: молодший спеціаліст – бакалавр – спеціаліст – магістр. Ця класифікація узгоджується з класифікацією, наведеною у Міжнародній стандартній класифікації професій (International Standart Classification of Occupation – ISCO) та Міжнародній стандартній класифікації освіти (International Standart Classification of Education – ISCED).

На основі теоретичного аналізу виявлено позитивні та негативні для кожного періоду тенденції професійної підготовки фахівців з видавничої справи та

редагування в Україні. Серед негативних тенденцій: адміністративно-наказовий метод керівництва; ідейно-політичний тиск на працівників освіти, затеоретизованість та заідеологізованість навчально-виховного процесу вузів; недооцінка національної культури й традицій; недостатність матеріально-технічної бази, обмеженість забезпечення науково-методичною і спеціальною літературою; часта зміна навчальних планів і програм; невиправдане зменшення кількості годин, що відводилися на практичну підготовку. Серед позитивних тенденцій: інтеграція освіти і науки; запровадження в навчальні плани підготовки фахівців нових форм навчальних занять із загальнонаукових та фундаментальних дисциплін та оновлення програм проходження навчальної та виробничої практики; уніфікація й модернізація змісту професійної підготовки; організація самостійної роботи студентів та залучення випускників ВНЗ до спільної з викладачами науково-дослідної роботи; виникнення наукових шкіл редагування. У процесі дослідження висвітлено роль у підготовці фахівців з видавничої справи та редагування інформаційних технологій, що створюють необмежені можливості для накопичення індивідуального досвіду майбутнього спеціаліста. Сучасна наука вимагає запровадження нових форм і методів навчання, які сприяють становленню особистості студента, розкриттю його потенційних можливостей.

Для підготовки спеціалістів видавничої справи та редагування, окрім професійних знань, необхідні знання та навички вільного володіння інформаційно-комунікаційними технологіями. Тут ми можемо звернутися до досвіду Національного технічного університету України «Київський поліграфічний інститут». На базі цього університету створено навчально-методичний комплекс «Інститут післядипломної освіти». Його завдання – підвищення компетентності викладачів у сфері інформаційно-комунікаційних технологій, розвиток комп'ютерної грамотності. З цією метою інститутом розроблено дві навчальні програми: «Комп'ютерна грамотність викладача. Рівень базовий» – для початківців, «Комп'ютерна грамотність викладача. Рівень поглиблений» (І.Г. Малюкова, М.І. Івченко) – для досвідченіших користувачів. Автори розробили багатомодульний дистанційний курс «Медіаосвіта у вузі «ІКТ – компетентність учителя»; сценарії навчання викладачів шкіл, професійно-технічних навчальних закладів, вузів і закладів післядипломної освіти.

Актуальним на часі є розроблення моделей освіти студентів на основі широкого використання медіаосвітніх технологій, зокрема мультимедіа, які дають можливість студенту реалізувати його освітній, соціальний, культурний та науково-пізнавальний потенціал. Трансформаційні процеси у медіагалузі, зумовлені як соціально значущими обставинами так і технологічними видозмінами у суспільстві, спонукають дослідників звернути на них особливу увагу. Нові медійні платформи, що утворюються в умовах конвергенції соціальної комунікації, відкривають нові можливості, вимагають принципово нового підходу до видавничо-редакторської діяльності. Однією із визначальних на сьогодні мережевих платформ для

медіадіяльності є новинні портали. Мережа стає перенасиченою інформацією через оперативність подання контенту.

Аналіз новітнього періоду функціонування вітчизняної системи підготовки кадрів для видавничої справи свідчить, що її розвиток відбувається у контексті трансформації та реформування освіти в Україні. Зазначається, що динамічний розвиток видавничої справи вимагає від освіти упровадження інноваційних форм навчання, оптимізації кваліфікаційної структури кадрового потенціалу. Метою освіти у галузі видавничої справи має стати підготовка фахівців, здатних орієнтуватися у сучасному медіапросторі, розуміти основні принципи функціонування різноманітних видів засобів масової інформації, розрізняти інформацію за рівнем впливу на особистість, аналізувати і оцінювати медіаповідомлення, знати правила організації професійної діяльності з використанням технології мультимедіа, збирати, опрацьовувати, зберігати і передавати інформацію з урахуванням пріоритетів професійної діяльності; оперативно адаптуватися до нових політичних, соціально-економічних, культурних, інформаційно-технологічних умов розвитку суспільства.

Зазначено, що сучасні вимоги до діяльності редактора засновані на вивченні попереднього досвіду редакторської роботи і полягають у такому:

- редактор повинен володіти широкими знаннями в тій галузі науки, техніки, виробництва, культури, якій присвячено певний матеріал (рукопис);
- редактору необхідно добре знати видавничу справу, процес перетворення рукопису в книгу або публікацію в засобах масової інформації, володіти знаннями про сучасну поліграфічну техніку та технологію, економіку ЗМІ або видавничого виробництва, щоб простежити за перетворенням рукопису в публікацію та дотриманням усіх умов технічного оформлення рукопису, його реклами і просування на ринок;
- редактор зобов'язаний бути людиною високої культури, бездоганно грамотним, добре знати літературу, літературну мову і стиль мовлення, уміло використовувати всі лексико-стилістичні засоби, щоб допомогти автору зробити його твір яскравішим, зрозумілим, цікавим;
- редактор має вміти працювати з автором або авторським колективом, знати логічні та психологічні закономірності духовної діяльності, дбайливо ставитися до праці авторів, пам'ятаючи про необхідність робити за можливості лише мінімальні правки в рукописі, максимально делікатно висловлювати зауваження.

Історико-педагогічний аналіз розвитку професійної підготовки фахівців з видавничої справи та редагування у вищих навчальних закладах дав змогу визначити перспективні шляхи її подальшого здійснення: потрібно вивчати, узагальнювати і використовувати позитивні надбання вищої школи України минулого; провідні ідеї національного досвіду підготовки фахівців можуть бути використані в сучасних умовах реформування освітньої галузі.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення й розв'язання наукового завдання, що виявляється в науково-теоретичному обґрунтуванні змісту та форм організації вітчизняної системи підготовки майбутніх фахівців з видавничої справи та редагування в Україні.

1. На основі аналізу наукових праць, нормативно-правових актів та дисертацій з'ясовано, що професійна підготовка фахівців з видавничої справи та редагування у вищих навчальних закладах України не досліджена, досвід професійної підготовки на різних рівнях суспільного розвитку не узагальнено; нормативно-правова база щодо функціонування системи професійної підготовки потребує оновлення.

2. Уточнено понятійно-категорійний апарат дослідження, зокрема поняття «редагування», яке визначається як різновид професійної діяльності; система професійних дій виконавця; творчість; вид професійної діяльності, пов'язаної з підготовкою до випуску різних видів видавничої продукції, а також теле-, радіопередач і кінофільмів; «літературне редагування» – як система професійних дій; вид діяльності, що спрямована на виконання виробничих завдань, які формулюються за результатами редакторського аналізу журналістського матеріалу; вид суспільно-культурної діяльності, пов'язаної з регулюванням інформаційно-комунікативних процесів у суспільстві через засоби масової інформації і спрямованої на підготовку журналістського матеріалу до друку або виходу її ефір; «журналістика» – як професійна діяльність із збирання, переробки та періодичного поширення актуальної соціальної інформації; все різноманіття продукції цієї діяльності – газетні, журнальні, телевізійні й радіорепортажі, коментарі, нариси, огляди й ін.; «соціальні комунікації» – як передача інформації, ідей, емоцій у вигляді знаків, символів; процес, що пов'язує частини соціальної системи одна з одною; механізм, що дозволяє визначати поведінку іншої людини.

3. Висвітлено основні періоди розвитку підготовки фахівців з видавничої справи та редагування в Україні протягом 1967–2014 рр. Застосування порівняльно-історичного підходу до розвитку професійної підготовки фахівців з видавничої справи та редагування уможливило визначення співвідношення між попереднім та наступними періодами, встановити їх послідовність і визначити специфічні риси кожного з них, що сприяло формуванню цілісного системного уявлення про розвиток професійної підготовки фахівців з видавничої справи та редагування в Україні.

4. На основі теоретичного аналізу виявлено позитивні та негативні для кожного періоду тенденції розвитку форм і змісту професійної підготовки фахівців з видавничої справи та редагування в Україні. Серед негативних тенденцій: адміністративно-наказовий метод керівництва; ідейно-політичний тиск на працівників освіти, затеоретизованість та заідеологізованість навчально-виховного процесу вузів; недооцінка національної культури й традицій; недостатність

матеріально-технічної бази, обмеженість забезпечення науково-методичною і спеціальною літературою; часта зміна навчальних планів і програм; невиправдане зменшення кількості годин, що відводилися на практичну підготовку. Серед позитивних тенденцій: інтеграція освіти і науки; запровадження в навчальні плани підготовки фахівців нових форм навчальних занять із загальнонаукових тем фундаментальних дисциплін та оновлення програм проходження навчальної та виробничої практики; уніфікація й модернізація змісту професійної підготовки; організація самостійної роботи студентів та залучення випускників ВНЗ до спільної з викладачами науково-дослідної роботи; виникнення наукових шкіл редагування.

5. Історико-педагогічний аналіз розвитку професійної підготовки фахівців з видавничої справи та редагування у вищих навчальних закладах дав змогу визначити перспективні шляхи її подальшого здійснення. Сутність їх полягає в тому, що потрібно вивчати, узагальнювати позитивні надбання вищої школи України минулого; провідні ідеї національного досвіду підготовки фахівців можуть використовуватись у сучасних умовах реформування освітньої галузі на теоретичному та практичному рівнях.

6. Науково обґрунтовані результати проведеного дослідження дають підстави запропонувати рекомендації щодо оптимізації вітчизняної системи підготовки фахівців із видавничої справи та редагування на таких рівнях:

– *законодавчому* (удосконалення нормативно-правової бази, спрямованої на покращення теоретичної та практичної підготовки фахівців з видавничої справи та редагування);

– *організаційно-методичному* (розширення спектра освітніх напрямів і спеціальностей підготовки бакалаврів, спеціалістів і магістрів, входження до європейського та світового освітнього і наукового простору, сприйняття й успішна реалізація ідей Болонської декларації);

– *практичному* (впровадження в зміст і форми навчальної діяльності інноваційних підходів та освітніх технологій; органічне поєднання в навчальній, науковій і виховній діяльності кращих національних традицій і базових принципів світових освітніх систем: навчання впродовж усього життя; інноватизація, інформатизація навчання і наукової діяльності, запровадження компетентнісного підходу до організації навчання).

Проведене дослідження не вичерпує всіх питань професійної підготовки фахівців з видавничої справи та редагування в Україні, яка нині входить до галузі «Соціальні комунікації». Відтак подальших досліджень потребують інші напрями підготовки фахівців із цієї галузі («Зв'язки з громадськістю», «Журналістика», «Реклама»), при цьому доцільно звертати увагу на упровадження нових форм і методів навчання, які сприяють розвитку особистості студента, розкриттю його потенційних можливостей, спонукають до реалізації його освітнього, соціального, культурного та науково-пізнавального потенціалу.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

1. Фокина Т.И. Роль средств медиаобразования в процессе подготовки будущих редакторов / Т.И. Фокина // Медиаобразование как фактор оптимизации российского медиапространства: коллективная монография / Отв. ред. И.В. Жилавская и Т.Н. Владимирова. – М.: РИЦ МГГУ имени М.А. Шолохова, 2014. – С. 274–281.

2. Фокина Т.И. Технологии медиаобразования в подготовке будущих редакторов / Т.И. Фокина // Медиаобразование. – М., 2014. – №2. – С. 75–81.

3. Фокіна Т.І. Основні напрями розвитку науки про редагування у вищій школі / Т.І. Фокіна // Проблеми освіти: наук. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. – К., 2014. – Вип. 78. – Ч.1. – С. 223–227.

4. Фокіна Т.І. Роман Григорович Іванченко – видатний вітчизняний науковець, засновник кафедри видавничої справи та редагування Київського політехнічного інституту / Т.І. Фокіна // Проблеми освіти: наук. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. – К., 2013. – Вип. 77. – Ч.1. – С. 200–203.

5. Фокіна Т.І. Наукові засади розвитку редагування в Україні / Т.І. Фокіна // Проблеми освіти: наук. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. – К., 2013. – Вип. 77. – Ч.ІІ. – С. 277–281.

6. Фокіна Т.І. Особливості професійної підготовки фахівців з видавничої справи та редагування у вищому навчальному закладі / Т.І. Фокіна // Проблеми освіти: наук. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. – К., 2013. – Вип. 74. – Ч.ІІ. – С. 257–260.

7. Фокіна Т.І. Р.Г. Іванченко – засновник редакторської школи в Україні / Т.І. Фокіна // Вища освіта України : теорет. та наук.-метод. часопис. – К.; Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2011. – № 1. – Дод. 1. – (Темат. вип.). – С. 376–381.

Опубліковані праці апробаційного характеру:

8. Ус Т.І. Кафедри видавничої справи та редагування як наукові школи / Т.І. Ус // Організація діяльності випускової кафедри в умовах інтеграції освіти: зб. матеріалів круглого столу (Київ, 25 вересня 2014 р.) / Редакція Г.В. Онкович, А.Б. Кондрашихін, І.М. Мельникова, В.Є. Виноградова. – К., 2014. – С. 98–100.

9. Фокина Т.И. Медиаобразование в процессе подготовки будущих редакторов / Т.И. Фокина // Медиаобразование 2013: сб. трудов Междунар. форума конф. (Москва, 31 октября – 02 ноября 2013 г.) / под редакцией И.В. Жилавской. – М.: РИЦ ММГУ им. М.А. Шолохова, 2013. – С. 331–338.

10. Фокіна Т.І. Становлення спеціальності «Видавнича справа та редагування» в Україні / II Всеукраїнські Морозівські пед. читання (Київ, 30–31 березня 2002 р.)

/ Історико-педагогічні студії: науковий часопис [гол. ред. Н.М. Дем'яненко]. – К. : вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2013. – Вип. 6. – С. 248–250.

11. Фокіна Т.І. Становлення професійної підготовки фахівців з видавничої справи та редагування в Україні / Т.І. Фокіна // «Друкарство молоде»: матеріали 12 Міжнар. наук.-техн. конф. студентів і аспірантів (Київ, 17–19 квіт. 2012 р.). – Київ: НТУУ «КПІ», 2012. – Кн. 2. – С. 61–62.

12. Фокина Т.И. Использование прецедентных текстов русской культуры в украинской периодике / Т.И. Фокина // Информационное поле современной России: практики и эффекты : материалы Шестой Междунар. научн.-практ. конф. (Казань, 22–24 октября 2009 г.) / Под. ред. В.З. Гарифуллина / Вып. ред. Р.П. Баканов. – Казань: Изд-во Казан. гос. ун-та, 2009. – С. 263–265.

13. Фокина Т.И. Русские логоэпистемы в заголовках украинских газет / Т.И. Фокина // Национально-культурный компонент в тексте и языке : материалы докл. IV Междунар. науч. конф. (Минск, 3–5 дек. 2009 г.) ; в 2 ч. / отв. редакторы Н.П. Баранова, А.М. Горлатов, С.М. Прохорова. – Минск : МГЛУ, 2009. – Ч. 2. – С. 257–259.

АНОТАЦІЇ

Ус Т.І. «Розвиток підготовки фахівців із видавничої справи та редагування в Україні (друга половина ХХ – початок ХХІ століття)». – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. – Інститут вищої освіти НАПН України, Київ, 2015.

У дисертації розглянуто становлення основ професійної підготовки фахівців з видавничої справи та редагування в Україні другої половини ХХ – початку ХХІ ст.; визначено періоди та основні тенденції розвитку професійної підготовки фахівців з видавничої справи та редагування в Україні досліджуваного періоду; обґрунтовано розвиток змісту й форм підготовки фахівців з видавничої галузі внаслідок інформатизації сучасного суспільства.

За результатами проведеного дослідження сформульовано й запропоновано теоретичні висновки й науково-практичні рекомендації щодо перспектив упровадження вітчизняного педагогічного досвіду підготовки фахівців з видавничої галузі у процес наукових досліджень із теорії та історії видавничої справи та редагування; під час наукових досліджень у галузі соціальних комунікацій; як теоретичний матеріал для написання підручників, посібників, спецкурсів, фахової навчально-методичної літератури, навчальних програм, матеріалів лекцій, семінарів.

Ключові слова: професійна підготовка; фахівці з видавничої справи та редагування; система професійної освіти; періоди розвитку професійної підготовки; наукова школа; фахівці з соціальних комунікацій.

Ус Т.И. «Развитие подготовки специалистов по издательскому делу и редактированию в Украине (вторая половина XX – начало XXI века)». – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.01 – общая педагогика и история педагогики. – Институт высшего образования НАПН Украины, Киев, 2015.

В диссертации рассмотрено становление основ профессиональной подготовки специалистов по издательскому делу и редактированию в Украине второй половины XX – начала XXI века, а также определены периоды и основные тенденции развития профессиональной их подготовки: I период (1967–1997 гг.) – подготовка специалистов для издательской отрасли осуществляется в направлении «Филология» (специализация «Журналистика»); II период (1997–2007 гг.) – подготовка специалистов для издательской отрасли осуществляется в направлении «Журналистика» (специализация «Издательское дело и редактирование»); III период (2007 – до сих пор) – подготовка специалистов для издательской отрасли осуществляется в направлении «Социальные коммуникации» (специализация «Теория и история издательского дела и редактирования»).

В процессе исследования отражена роль информационных технологий в подготовке специалистов по издательскому делу и редактированию, создающих неограниченные возможности для накопления индивидуального опыта будущего специалиста, который должен ориентироваться в современном медиaprостранстве, понимать основные принципы функционирования различных видов средств массовой информации, различать информацию по уровню влияния на личность, анализировать и оценивать медиасообщения, знать правила организации профессиональной деятельности с использованием технологии мультимедиа, собирать, обрабатывать, хранить и передавать информацию с учетом приоритетов профессиональной деятельности.

На основе теоретического анализа выявлены положительные и отрицательные для каждого периода тенденции развития профессиональной подготовки специалистов по издательскому делу и редактированию в Украине. Среди положительных тенденций: интеграция образования и науки; введение в учебные планы подготовки специалистов новых форм учебных занятий по общенаучным темам фундаментальных дисциплин и обновление программ прохождения учебной и производственной практики; унификация и модернизация содержания профессиональной подготовки; организация самостоятельной работы студентов и привлечение выпускников вузов к совместной с преподавателями научно-исследовательской работе; возникновение научных школ редактирования. Среди негативных тенденций: административно-приказной метод управления; идейно-политическое давление на работников образования, затеоретизированность учебно-воспитательного процесса вузов; недооценка роли национальной культуры и традиций; недостаточность материально-технической базы, ограниченность

обеспечения научно-методической и специальной литературой; частая смена учебных планов и программ; неоправданное уменьшение количества часов, отводимых на практическую подготовку.

По результатам проведенного исследования сформулированы теоретические выводы и предложены научно-практические рекомендации относительно перспектив внедрения отечественного педагогического опыта подготовки специалистов для издательской отрасли в систему профессионального образования Украины.

Ключевые слова: профессиональная подготовка; специалисты по издательскому делу и редактированию; система профессионального образования; периоды развития профессиональной подготовки; научная школа; специалисты по социальным коммуникациям.

T.I. Us. Development of the training of specialists in publishing industry and editing in Ukraine (the second half of the 20th – beginning of the 21st century). – Manuscript.

Thesis for acquiring scientific degree of the Candidate of Pedagogical Sciences majoring in 13.00.01 – General Pedagogy and History of Pedagogy. – Institute of Higher Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Kyiv, 2015.

Historical, social, economic and pedagogical prerequisites for occurrence of the professional training of specialists in publishing industry and editing in Ukraine in the second half of the 20th – beginning of the 21st century were considered in the thesis, as well as periods and main trends of development of the professional training of specialists in publishing industry and editing were determined; development of the content and forms of training of specialists in publishing branch under the conditions of modern society informatization were substantiated.

According to the results of the research theoretical conclusions and scientific and practical recommendations concerning the prospects of implementation of a native pedagogical experience in the training of specialists in publishing branch to the process of scientific research in theory and history of publishing industry and editing were stated and suggested. Obtained results may be used in scientific research in the branch of social communications; as theoretical material for writing textbooks, manuals, professional teaching and methodological literature, preparation of special courses, educational programs, lectures, seminars.

Key words: professional training; specialists in publishing industry and editing; system of professional education; periods of development of professional training; scientific school; specialists in social communications.

Підписано до друку 25. 06. 2015.
Формат 60 x 84/32. Папір офсетний №1.
Гарнітура Times New Roman.
Умовн. др. арк. 0,9. Тираж 100. Зам. 4308.

Друк: СПД "Сидоренко О.Я."
Свідоцтво В02 № 258920 від 24.12.2001 р.
01103, Україна, м. Київ, вул. Вишняківська 7-б, оф. 448